

BIBLIOTECA ...
... MINERVEI ...

ALPHONSE DAUDET

~~16204~~

Scrisori din
moara mea

TRADUSE DE

NICOLAE PANDELEA

N°. 7

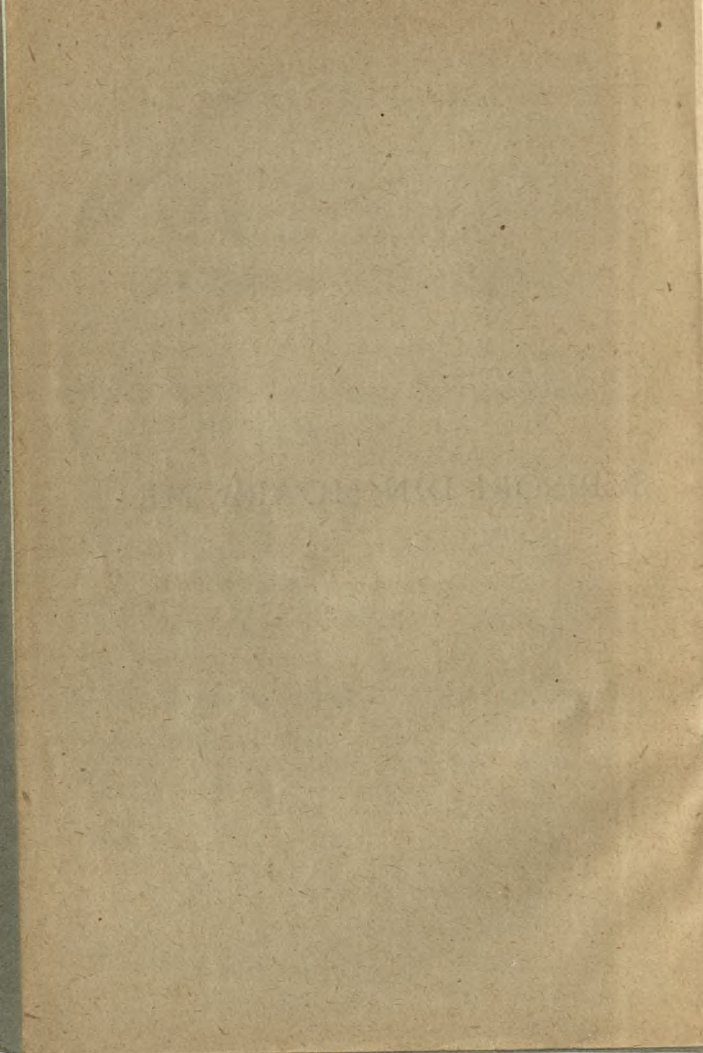
30 BANI

Numere apărute
din Biblioteca „Minervei“

- No. 1. *M. Sadoveanu*. — Duduia Margareta.
» 2. *L. Andreiew*. — Guvernatorul.
» 3. » » Nuvele.
» 4. *Prosper Mérimée*. — Carmen.
» 5. *M. Eminescu*. — Proza literară.
» 6. *T. Robeanu*. — Poezii postume.
» 7. *Alphonse Daudet*. — Scrisori din
moara mea.
» 8. *Teodor Vârnav*. — Istoria vieții mele.
» 9. *Ioan Slavici*. — Spiru Călin.
-

SCRISORI DIN MOARA MEA

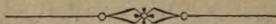
BIBLIOTECA „MINERVEI“

No. 7.

ALPHONSE DAUDET

SCRISORI DIN
MOARA MEA

TRADUCERE DE
NICOLAE PANDELEA

47731

BUCUREȘTI

«MINERVA», Institut de Arte
Grafice și Editură, B-dul Aca-
demiei, 3 — Edgar-Quinet, 4.

1908

EDITURA INSTITUTULUI DE ARTE GRAFICE ȘI EDITURĂ
«MINERVA», B-DUL ACADEMIEI, 3. — EDGAR QUINET, 4

REPRODUCEREA OPRITĂ.

UN CUVÂNT ÎNAINTE

Scriitorul, pe care-l înfățișăm astăzi publicului cititor, a fost unul din cei mai talentați artiști ai Franței. Realist în toată puterea cuvântului, cu mult mai realist decât Zola însuși, șeful școalei, singurul lui izvor de inspirație erà lumea înconjurătoare, pe care o observă fără încetare și ale cărei însușiri și cusururi, cari dau naștere la atâtea drame și comedii cu sfârșit dramatic, le notă pe vestitele carnete introduse în literatură de Taine și frații Goncourt. Punctul lui de plecare într'o operă literară erà totdeauna observația; iar studiul unor anumite tipuri, cari intrau în romanele lui, erà urmărit c'o înverșunare și c'o răbdare fără pereche. Nici odată nu-și îngăduia să schimbe realitatea observată; singurile schimbări pe cari le

făcea se mărginiau numai la numele persoanelor sau la câteva amănunte de mâna a doua ; aceste schimbări trebuia să le facă : altfel lumea ar fi putut arăta cu degetul persoanele cari îi slujiseră de modele.

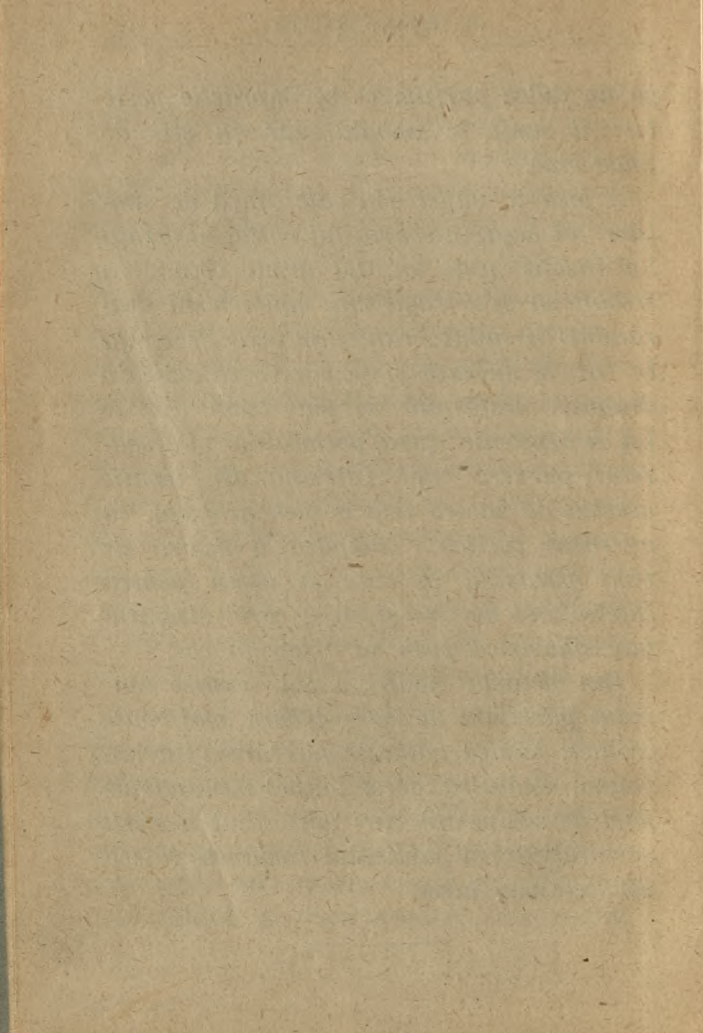
Un mare realist, dar și un mare poet. Poate că în toată literatura franceză nu se găsește un al doilea scriitor, care să i se poată compara în această privință. Poet, în felul lui, a fost și Zola : prin măreția concepțiunilor lui, prin intensitatea extraordinară cu care știă să zugrăvească unele tipuri, din cari ajungea să formeze niște puteri gigantice, inconștiente ca și natura, sau prin viața cu care însuflețea lucrurile : o mină, o cârciumă, un parc, o catedrală, o locomotivă căpătau în opera lui o individualitate, deveniau adevărate ființi.

Daudet n'a fost poet în acest chip ; la dânsul poezia se resfrânge asupra operei numai din sufletul lui delicat, ca de femeie. E un fior tainic, o compătimire blajină pentru cei nenorociți și ridiculi, o simpatie pentru toți cari sufăr și care nu se traduce prin cuvinte și fraze anume, ci se revarsă

ca un dulce parfum, ce se împrăștie peste tot: îl simți, te îmbată, dar nu știi de unde vine.

A fost un suflet din cale afară de simțitor; de aceea, în scurta lui viață, suferința l-a însoțit peste tot. La urmă, bolnav, a trebuit să se retragă mai multe ierni de-a rândul în sudul Franței, în acea Provanță în care se născuse și pe care o cântase c'o dragoste nesfârșită în mai toate operile lui de căpetenie: țara portocalilor și-a soarelui pururea cald. Într'una din iernile acestea de zăcere avu o idee gingașă, cu adevărat poetică: cumpără o moară de vânt părăsită, în care se așeză pentru câteva luni de zile și în a cărei singurătate sihastrică putu să viseze în voe.

Din această moară, a lui, trimise ziarului parizian, la care colabora, mai multe cronici; acestea, adunate mai târziu într'un volum, alcătuiră acest buchet minunat de flori de câmp, din cari am crezut nemerit să înfățișăm și publicului românesc câteva din cele mai alese.

MUTAREA LA MOARA

Să fi văzut ce mirați au fost epurii ! De atâta vreme, de când tot vedeau ușa morii închisă, iar pereții și băătura năpădite de ierburi, ajunseseră să creadă că neamul morarilor se stinsese și găsind aici un loc bun făcuseră din el ceva ca un fel de cartier general, un centru de operații strategice : moara dela Jemap a epurilor. În noaptea sosirei mele erau pe puțin, să nu mint, vreo douăzeci, așezați roată în băătură, pe cale de a-și încălzi labele la o rază de lună. Abia deschisei o ferestruică și, tunde-o ! Toată tabăra o luase la picior. Nu li se vedeau decât urechiușele albe și codițele bârzoii pierind în stufiș. Nădăjduesc însă c'au să mai dea pe aici !

Unul, care a fost de-asemenea foarte mirat văzându-mă, e chiriașul dela catul întâiu, un huhurez bătrân, sperios, c'un cap de cugetător, care locuște în moară de peste douăzeci de ani. L-am găsit în odaia de deasupra, drept și nemișcat pe grindeiul morii, în mijlocul tencuelii și-a olanelor căzute pe jos. O clipă s'a uitat la mine cu ochiul lui rotund, apoi, speriat că nu mă recunoaște, începù să facă «hu ! hu !» și să dea ostenit din aripile lui, cărunte de-atâta pulbere. Diavolii ăștia de cugetători nu se mai perie niciodată!... Ce-are aface!... Așa cum e, cu ochii lui clipitori și cu mutra lui bosumflată, chiriașul acesta tăcut îmi place cu mult mai mult decât oricare altul, de aceea și eu m'am grăbit să-i reînnoesc contractul. Are să ocupe ca și pân' acuma toată partea de sus a morii, c'o intrare prin acoperiș ; eu îmi păstrez încă partea de jos, o cămăruță spoită cu var, scundă și boltită, ca sufrageria unei mânăstiri.

Așa dar de-acolea vă scriu, cu ușa deschisă larg în lături, în bătaia soarelui.

În fața mea o pădurice frumoasă de pini, scânteietoare de lumină, se lasă fuga în vale până la poalele costișei. În zare munții își desemnează crestele lor fine. Nici un zgomot; din când în când numai, de departe, un cântec din trișcă, fâșâitul șnepenilor prin livăntică, sau zurgălăii vreunui măgăruș pe drum. Tot peisajul acesta provanțal, așa de frumos, nu trăește decât prin lumină.

Și acuma, cum vreți să-mi pară rău după Parisul vostru așa de zgomotos și de negru. Mi-i așa de bine în moara mea! Acesta-i colțisorul pe care-l căutam, un ungher parfumat și cald, la o sută de poște de jurnale, de trăsură, de ceață! Și ce de lucruri frumoase în juru-mi! De-abia au trecut opt zile dela venirea mea aici și mi-i capul tixit de impresii și amintiri. Iată!... Nu mai departe decât eri seară, am fost de față la întoarcerea turmei la o curte care e la poalele costișei; vă spun drept că n'aș da priveliștea asta pe toate întâiele reprezentații ce le-ați avut săptămâna asta la Paris. Judecați și voi.

Trebue să vă spun că în Provanța e obiceiul că, îndată ce vin căldurile, turmele se

trimit la munte, în Alpi. Oameni și dobitoace petrec acolo, sus, cinci sau șase luni, culcându-se în iarba care le vine până la mijloc, învelindu-se cu cerul; după aceea, la întâiul fior al toamnei, se coboară din nou la curte și pornesc iarăși să pască în liniște delușoarele cenușii parfumate de rosmarini.

Așa dar, eri seară turmele se întorceau. Dis de dimineață poarta cea mare așteptă, deschisă larg în lături, iar staulele erau pline cu iarbă proaspătă. Din ceas în ceas oamenii își tot ziceau: «Acuma sunt la Eghièr; acuma la Paradù»; apoi, deodată, într'amurg, un strigăt mare: «Iată-i!...» și colo devale, în fundul zărei, văzurăm turma înaintând într'o aureolă de pulbere. Parcă tot drumul mergea cu dânsa. Mai întâi veniau berbecii bătrâni, cu coarnele a cătare, cu aerul sălbatic; în urma lor, grosul turmei, cu mioarele cam obosite, cu mielușii printre picioare, apoi măgărușii cu canafuri roșii purtând în coșuri melușii de o zi numai, pe cari îi legănav în mers, iar la urmă de tot câinii, trudiți cu limba până 'n pământ și doi vlăjgani de

ciobani, înveliți în niște sumane de șiac roșu, care le cade până în călcâie ca niște anterie.

Toate astea se perindă voios pe dinaintea noastră și se înfundă pe sub poartă, tropăind parcă ar plouă cu găleata. Să vedeți însă ce mai tevatură prin curte! Din vârful prăjinii lor, păunii cei mari, verde cu aur, cu creasta ca un snop, au cunoscut pe musafiri și-i întâmpină c'un cântec strașnic din trâmbiță. Cotețul găinilor, care ațipise, se trezește speriat. Toată lumea e 'n picioare: rațe, curcani, bibilici. Orătenia parcă a 'nebunit: găinile cică vor să petreacă la noapte! Ai crede că fiecare oae a adus în lâna ei, odată cu un parfum sălbatic de munte, ceva din aerul viu al înălțimilor, care îmbată și te face să joci.

În mijlocul acestei învălmășeli turma își găsește culcușul. Nimic mai încântător decât încăsuirea asta. Bătrânii berbeci se înduioșează văzându-și eslea. Mielușii, cei micuți de tot, cari s'au născut pe drum și n'au mai văzut până acuma curtea, se uită în jurul lor cu niște ochi plini de mirare.

Dar ceea ce e mai mișcător, e să vezi

câinii, câinii aceștia ciobănești de ispravă, zeloși și sârguitori pe lângă dobitoacele lor, afară de cari nu mai văd nimica în toată curtea. Dulăul de pază de geaba îi cheamă din fundul culcușului lui; găleata puțului, plină ochiu cu apă proaspătă, de geaba le face semn; ei nu vor să vadă și s'audă nimic până ce nu va intra înăuntru toată turma, până ce zăvorul cel mare nu va fi tras la porțița cu zăbrele, iar ciobanii așezați la masă, în sala cea scundă. Numai atunci se 'nvoesc să se ducă și ei la culcușul lor; și acolo, în timp ce-și lincnesc strachina de ciorbă, se pun și povestesc tovarășilor lor din curte ce-au făcut sus, pe munte, un ținut întunecos, unde sunt lupi, și degetarițe mari de purpură, pline până 'n vârf cu rouă.

TAINA LUI JUPÂN CORNILA

Francisc Mamai, un bătrân care cântă frumos din trișcă, vine adesea pe la mine de petrecem noaptea bând vin fert și spunând la povești. Eri seară mi-a istorisit o mică dramă, petrecută în sat acum vre-o douăzeci de ani și al cărei martor a fost moara mea. Povestirea bătrânului m'a înduioșat și vreau să v'o spun întocmai cum am auzit-o.

Inchipuiți-vă o clipă că v'ați așezat înaintea unei oale cu vin parfumat și că bătrânul cântăreț din trișcă vă povestește :

«Țara noastră, domnișorule, n'a fost totdeauna un loc mort și fără faimă, cum e astăzi. Odinioară se făcea dever mare cu măcinatul : cale de două poște toți oamenii aici veniau cu grâul la moară. De jur împrejurul

satului toate dealurile erau împânzite cu mori de vânt. În dreapta și în stânga nu vedeai decât aripi cari, în bătea mistralului, se învârtiau pe deasupra brazilor, șiraguri lungi de măgăruși încărcăți cu saci urcând și scoborând dealungul drumurilor; și toată săptămâna ți-eră mai mare dragul s'auzi pe culme plesnetul biciurilor, clipocitul pânzei și îndemnurile morarilor. Dumineca ne duceam cu toții buluc sus, la moară, iar morarii ne cinstiau cu vin de tămâioasă. Morărițele erau frumoase ca niște regine cu broboadele lor de horbotică și cu cruciuliți de aur. Eu mi-aduceam trișca și cântam farandola până noaptea târziu. Morile astea, vezi dumneata, erau bucuria și bogăția țării noastre.

Din nenorocire, iată că unor Francezi din Paris le dete în gând să întemeieze o moară cu aburi pe drumul Tarasconului. Toate celea frumoase și toate noi! Oamenii se deprinseră să trimită grâul la moara cu aburi, iar bieteile mori de vânt rămaseră pustii. Câtăva vreme cercară ele să mai lupte, dar aburul fu mai tare și, una câte una, hait! fură silită să-și închidă ușile. Nu se mai văzù nici

picioar de măgăruș suind pe deal, la moară. Frumoasele morărițe își vândură crucile de aur. S'a dus tămâioasa, s'a dus farandola. De geaba mai suflă mistralul, aripile rămăneau nemișcate. Apoi într'o bună dimineață primăria puse de dărâmă la pământ toate chichinețele astea și în locul lor sămănară vii și măslini.

Cu toate acestea, în mijlocul prăpădului, o moară se ținea dârză și-și vedea înainte de treabă, învârtindu-și aripile pe deal, în nasul meșterilor din Paris. Moara asta era a lui jupân Cornilă, chiar acea în care stăm de vorbă în clipa acesta.

Jupân Cornilă era un morar bătrân, care de șaizeci de ani trăise numai printre sacii cu făină și era foarte mândru de meșteșugul lui. Intemeierea morilor cu aburi mai mai îl înebunise. Preț de opt zile oamenii îl văzură alergând prin sat, asmuțând lumea prin prejurul lui și strigând din toate puterile că veneticii aceia voiau să otrăviască Provanța cu făina de la morile lor cu aburi. «Nu vă duceți acolo, zicea el; tâlharii aceia, ca să facă

pâine, se slujesc de aburi, care i-o născocire a necuratului, în timp ce eu lucrez cu mistralul și cu vântul mare, care e răsuflarea lui Dumnezeu sfântul...» Și afară de asta mai găsia mulțime de vorbe frumoase spre lauda morilor de vânt, dar nimeni nu-l ascultă.

Atunci, desnădăjduit, bătrânul se închise în moara lui și începù să trăiască singur, singurel, ca un cuc. Nu vru măcar să mai țină pe lângă dânsul pe nepoată-sa Viveta, o fetiță de vreo cincisprezece ani, care, de la moartea părinților, nu mai avea pe nimeni pe lume decât pe moșul său. Biata fată fù silită să-și câștige pâinea închiriindu-și munca brațelor pe unde găsià, la secere, la culesul viei, la trasul gogoșilor de mătase. Cu toate acestea moșul părea că iubește mult pe fetița asta. I se întâmplà de multe ori să facă jumătate de poștă pe jos, zi de vară până'n sară, ca să se ducă s'o vadă la curtea unde lucrà și când erà lângă dânsa stătea ceasuri întregi uitându-se la ea și plângând.

Prin ținut oamenii credeau că numai din zgârcenie jupân Cornilă gonise din casă pe Viveta: și asta nu-i prea făcea cinste; să-și

lase nepoata să umble fără căpătâi dela o curte la alta, pradă bătărilor posesorilor și tuturor primejdiilor în care poate cădea o fată în atari împrejurări. De asemenea li se părea foarte ne la locul său ca un om cu faimă ca jupân Cornilă, și care până aici se cinstise pe sine, să umble acuma pe uliți ca un țigan de șatră cu picioarele goale, cu căciula spartă, cu șorțul numai zdrențe. Faptul e că Dumineca, când îl vedeam intrând în biserică, noi bătrânii parcă ne rușinam de rușinea lui; și Cornilă ghicià acest lucru așa de bine, încât nu mai cutezà să vie să se așeze alături de noi pe banca ctitorilor. Totdauna se opria în fundul bisericeii, lângă aghiazmatar, cu săracii.

În viața lui jupân Cornilă era ceva, care mirosia a taină. De multă vreme nimeni nu mai văzuse pe careva din sat aducându-i grâu și cu toate acestea aripele morii se învârtiau mereu ca și mai înainte, iar seara întâlneau pe bătrânul morar mânându-și pe drumul prăfuit măgărușul încărcat cu saci mari de făină.

— Noroc bun, jupân Cornilă! îi strigau tărani. Așa dar moara umblă mereu?

— Mereu, copii, răspundea bătrânul c'un aer voios. Slavă Domnului, nu-i lipsă de lucru.

Atunci, dacă-l întrebai de unde naiba putea veni atâta lucru, își puneà un deget pe buze și răspundea grav: «Vorba!... Lucrez pentru străinătate!» Nici odată nu puteai scoate un cuvânt mai mult.

Cât privește să-și bage cineva nasul în moara lui, nici nu erà de gândit. Mica Viveta însăși nu putea intrà înăuntru.

Când treceai pe-acolo, vedeai ușa veșnic închisă, aripele cele mari ale morii veșnic în mișcare, măgărușul ciupind iarba de prin prejur, iar un cotoiu mare și slab se încălzià la soare pe marginea ferestrei uitându-se la tine c'un aer de răutate.

Toate astea aveau un aer tainic și lumea începuse să clevetiască. Fiecare deslușià cum îl tăià capul taina lui jupân Cornilă; credința obștească erà însă că'n moara asta se aflau mai mulți saci cu aur decât cu făină.

La urma urmei totul se dădù de gol. Iată cum :

Făcând tinerețea să joace la cântecul trișcei mele, băgai de seamă într'o bună dimineată că băeatul meu cel mai mare și cu mititica de Viveta se îndrăgiseră unul de altul. Când ai căută, nu eram de loc supărat, de oare ce numele lui jupân Cornilă eră cinstit în tot ținutul și apoi mi-ar fi plăcut să văd pe păsărica acea drăguță de Viveta tropăind prin casă. Numai că, de oarece amorezații mei aveau adeseori prilej să fie singuri împreună, vroii să reglez lucrul cât mai curând, de teama vreunui bucluc. O luai dar în sus spre moară, să grăesc două vorbe cu moșul. A, ce bătrân vrăjitor ! Să fi văzut în ce chip m'a primit !... Cu nepuțință să-l fac să-mi deschidă ușa. Îi spusei ce m'aduce, de bine de rău, prin gaura ușei ; și tot timpul cât vorbii, diavolul de cotoiu deșirat pufăia ca niște foale deasupra mea.

Bătrânul nu mă lăsă să termin și-mi strigă fără nici o rușine să-mi văd de trișcă, că, dacă eram așa de grăbit să-mi însor băiatul, puteam foarte bine să mă duc să caut fete

la moara cealaltă, de vale. Gândește-te!... Sângele mi se urcă în cap, auzind așa vorbe urâte. Fusei însă destul de cuminte și mă stăpânii; lăsați deci în pace pe nebunul de bătrân cu moara lui și mă întorsei la copii să le vestesc procopseala ce făcusem. Sărmanii mielușei!.. Nici nu le venia să creadă. Imi cerură ca o mare îngăduință voea să se urce amândoi la moară, să vorbiască bătrânului. N'avu curaj să-i opresc și hait!... iată pe amorezații mei porniți.

Când ajunseră sus, jupân Cornilă tocmai plecase. Ușa era închisă și cu cheia și cu zăvorul; plecând însă, bătrânul lăsase scara afară și numai decât copiilor le veni în gând să intre pe fereastră să vadă ce mai era în moara asta faimoasă.

Lucru ciudat!... Cămara morii era goală. Nici un sac, nici un bob de grâu; nici un fir de făină pe pereți sau pe pânzele de păianjen. Nu simțiai măcar mirosul acela plăcut, cald, de grâu măcinat, care îmbălsămează moara... Grindeiul era acoperit de pulbere și diavolul de cotoiu deșirat dormia lungit deasupra lui. Încăperea de jos avea

acelaş aer de lipsă şi de părăsire: un pat păcătos, nişte trenţe, un codru de pâne pe o treaptă a scării şi afară de asta într'un colţ trei sau patru saci rupti, din cari curgeau pietricele şi măciniş alb.

Asta erà dar taina lui jupân Cornilă!... Pietricelele astea dar le primblà el seara pe străzi, ca să scape cinstea morii şi să facă pe oameni să creadă că se macină la moară!... Biata moară!... Bietul jupân Cornilă!... De multă vreme moara cu aburi le răpise cel din urmă muşteriu! Aripile se 'nvârtiau mereu, dar moara măcinà 'n pustiu.

Copiii se 'ntoarseră cu ochii în lacrimi şi-mi povestiră ce văzuseră. Ascultându-i, inima mi se strânse. Fără să perd o clipă, alergai prin vecini şi le spusei în două cuvinte cum stă lucrul şi ne înţeleseram să ducem la moment tot grâul ce mai erà prin sat la moara lui jupân Cornilă. Zis şi făcut. Tot satul o ia la drum şi ajunserăm sus cu cogeamite şirag de măgăruşi încărcati cu grâu, cu grâu adevărat de data asta.

Moara erà deschisă larg, cu uşa de perete. Înaintea uşei jupân Cornilă sta pe un sac

cu moloz și plângea cu capul în mâni. Întorcându-se acasă, băgase de seamă că 'n lipsa lui cineva intrase înăuntru și aflate trista lui taină.

— Nenorocitul de mine!... zicea dânsul. De-acuma nu-mi mai rămâne decât să mor. Vai!... Moara mea a rămas de ocară!...

Și suspină de săriă cămașa de pe dânsul, chemându-și moara cu tot felul de nume, vorbindu-i ca unui om în toată firea.

În clipa asta măgărușii ajung sus în bătătură, iar noi începem cu toții să strigăm cât ce putem, ca în vremurile frumoase de odinioară :

— Hei!.. La moară!... Hei!... Jupân Cornilă!...

Și iată că sacii se îngrămădesc înaintea ușii și frumoasele boabe aurii curg pe jos, din toate părțile.

Jupân Cornilă deschidea ochii mari. Luase un pumn de grâu în palma lui bătrână și strigă, râzând și plângând tot odată :

— E grâu!... Doamne sfinte!... Grâu curat!... Lăsați-mă să mă uit la el!

Apoi, întorcându-se spre noi :

— A, știam eu bine c'aveți să veniți iar la mine. Toți morarii din vale sunt niște hoți...

Voiam să-l ducem în triumf în sat.

— Nu, nu, copii! Trebuie mai întâi să dau de mâncare morii. Gândiți-vă și voi!... De atâta vreme n'a mai luat nimic în gură!...

La toți ne jucau ochii în lacrimi, văzând cum bietul bătrân alerga în dreapta și 'n stânga, deșertând sacii, supraveghind pietrele, în timp ce hoabele crășcau fărâmându-se și pulberea fină a făinei se urcă până'n podele.

Trebuie să ne dai însă dreptate: din ziua aceea nici odată n'am lăsat pe bătrânul morar fără să-i ducem de lucru. Apoi într'o bună dimineață jupân Cornilă închise ochii și aripile morii încetară de a se mai învârti, de data asta pentru veșnicie. Jupân Cornilă mort, nimeni nu se mai apucă de meseria asta. Ce vrei, domnișorule!... Toate au un sfârșit pe lumea asta și se vede că vremea morilor de vânt trecuse, ca și vremea poștalionelor, a divanurilor și a malacoafelor!

ELIXIRUL PĂRINTELUI GOȘER.

— Ia, bea de ici, vecine, și spune-mi ce mai vești.

Și picătură cu picătură, cu grija migăloasă a unui giuvaergiu care numără mărgăritare, părintele din Graveson îmi vărsă ca de două degete dintr'un lichid auriu, cald și scânteiitor, o aromă. Ce mai sărbătoare pe stomacul meu!

— E elixirul părintelui Goșer, bucuria și sănătatea Provanței noastre, îmi spuse dânsul c'un aer triumfător. Il fabrică la mănăstirea Premontrè, cale de-un ceas de moara d-tale. Nu-i așa că face mai mult decât toate lichiorurile din lume? Și de-ai ști ce noștimă-i istoria acestui elixir!... Să vezi!..

Atunci, naiv de tot, fără pic de răutate,

în sala de mâncare a sfinției sale, așa de curată și de liniștită, cu tablouri micițe înfățișând drumul spre Golgota, cu perdelețele sale de culoare deschisă, scrobite ca niște patrafire, părintele îmi începù istorioara asta puțin cam sceptică și necucernică, în felul unei povestiri de-a lui Erasm sau a lui d'Asusi :

— Acum douăzeci de ani cuvioșii părinți din Premontrè, sau mai de grabă călugării albi, cum îi numiau Provanțalii noștri, ajunseseră în mare lipsă. Dac'ai fi văzut chiliile lor din timpul acela, ți-ar fi fost milă.

Zidul cel mare, turnul Pacom cădeau în ruine. De jur împrejurul mănăstirei năpădită de burueni stâlpii crăpau, sfinții de piatră se năruiau în firidele lor. Nici o fereastră întreagă, nici o ușă zdravănă. Prin curte, prin pridvor vântul dela mare suflă ca 'n pustie stingând făcliile, dând jos plumbul de pe la ferestre, împrôșcând cât colo apa din aghiazmatar. Mai tristă de cât toate însă erà clopotnița mănăstirei, tăcută ca o porumbărie deșartă ; iar părinții, din lipsă de bani

cu cari să-și cumpere un clopot, erau și să toace de utrenie zdrăngănind din nizurgălăi.

Bieții călugări! Parcă-i văd încă, la eșii cu sfintele daruri, defilând triști în anterlor peticite, galbeni, slabi, hrăniți numai pepeni și cu castraveți și în urma lor rintele starițul cu capul în jos, grozav rușinat că trebuie să se arate cu mitra lui lână albă roasă de molii și cu cărja veche al cărei lustru se ștersese. Femeile din serică plâneau de milă pe înăbușite, iar pe tătorii de prapuri își dau coate arătându unul altuia pe bieții călugări.

Fapt e că nenorociții călugări ajunses ei înșiși să se întrebe, dacă n'ar fi mai bine să-și ia fiecare lumea în cap și să-și vadă singuri de căpătâi.

Deci, pe când această grea afacere se dăbătea în soborul mănăstirei, iată că vine fratele la părintele stareț și-i dă de veste. Părintele Goșer se rugă să fie ascultat în sobor. Vei ști înainte de toate că fratele Goșer ăsta eră văcarul mănăstirei, adică își petrecea toată ziua tăvălindu-se din colț în colț

prin curtea mănăstirei, și păzind două vaci costelive cari își căutau hrana printre crăpăturile lespezilor. Crescut până la doisprezece ani de o bătrână zmintită din ținutul Bo, numită mătușica Begon, luat apoi de călugări, nenorocitul văcar nu putuse niciodată învăța altceva de cât să ducă vitele la păscut și să spue Tatăl nostru; ba încă și pe acesta îl spunea în provanțală, căci eră greu de cap și îngust la minte. Creștin bun de altfel, cu toate că puțin cam trăsнит cu leuca, eră în largul lui când își punea brâul de lână și se biciuia cu o credință nestrămutată. Și ce mai brațe voinice!...

Când îl văzură intrând în sala, în care se ținea soborul, simplu, greoiu, salutând adunarea îndoindu-și picioarele, toată lumea, stariț, arhondar, iconom, zbucniră în răs. Acesta eră efectul, pe care-l producea totdeauna ori unde se arătă fața aceasta blândă, cu părul cărunt, cu barba ca de țap și cu ochii cam zănatici. De acea și părintele Goșer nu se miră de loc.

— Cinstiți părinți, zise el c'un ton mulcalit, răsucind în mâni mătăniile de sâmburi

de măslina, e prea adevărat că butoaele goale fac mai multă gălăgie decât cele pline. Inchipuiți-vă că, de mult ce mi-am bătut capul, care și așa e destul de bătut, mi se pare c'am găsit mijlocul să scăpăm cu toții din încurcătură.

Iată cum. Cunoașteți cu toții pe mătușa Begon, femeea aceea de treabă, care m'a crescut când eram mic. (Dumnezeu s'o miluiască, biata păcătoasă! Urâte cântece mai cântă, când se apucă de băutura). Trebuie să știți, cinstiți părinți, că mătușa Begon pe când trăia cunoștea toate buruenile de prin munți mai bine decât toți vracii. Așa încât, înainte de moarte, izbutise să facă un elixir fără pereche, amestecând vreo cinci sau șase feluri de burueni, pe cari ne duceam împreună de le căutam pe plaiuri. Sunt cam mulți ani de atunci; socot însă că, cu ajutorul sfântului Augustin și cu voia părintelui stariț, ași putea, căutând bine, să dau peste alcătuirea acestui tainic elixir. Nu vom mai avea atunci altceva de făcut decât să-l punem în sticle și să-l vindem, ceva mai scump însă, ceea ce ne-ar îngădui să îmbogățim mânăstirea cu

încetul, după eum au făcut frații noștri tra-
piști și...

N'avù timp să sfârșiască. Starițul se scu-
lase și-l luase de gât. Ceilalți părinți îi strân-
geau mânilor. Arhondarul, mai turburat decât
toți, îi sărută cu respect poala zdrențuită a
anteriului. După aceea toți se întoarseră la
scaunele lor, ca să chibzuiască, și soborul ho-
tări numai decât să se dea vacile pe seama
fratelui Trazibul, pentru ca fratele Goșer să
se poată îndeletnici în toată libertatea cu al-
cătuirea elixirului.

Cum a putut bietul călugăr să regăsiască
formula mătușei Begon? Cu prețul câtor sfor-
țări?.. A câtor vegheri? Nimeni nu poate ști.
Ceea ce însă e sigur, e că după șease luni
elixirul călugărilor din Premontre ajunsese
foarte popular. În tot ținutul, în toată țara
Arlului nu eră un conac, nu eră o casă care
să n'aibă în fundul dulapului, printre sti-
celele cu vin fiert și chiupurile cu măslin
murate un șipușor de pământ ars pecetluit
cu marca Provanței: un călugăr în extaz pe
o foiță de argint. Mulțumită faimei elixirului,

mânăstirea din Prémontré se îmbogăți foarte repede. Înălțară la loc turnul Pacom. Starițul își cumpără o mitră nouă, biserica se împodobî cu frumoase vitraliuri zugrăvite, iar în clopotnița înflorită cu sculpturi o mulțime de clopote mari și mici începură într'o dimineată de Paști să-și reverse sunetele și țângăniturile lor vesele.

Cât despre fratele Goșer, acel biet călugăr de-ale cărui grosolănii râdeă întreg soborul, nici nu se mai vorbiă acum în mânăstire. De aci înainte nu se mai știă decât de cuviosul părinte Goșer, om cuminte și plin de învățătură, care trăiă cu totul departe de îndeletnicirile așa de multe și mărunte ale mânăstirei și care se închideă în fiecare zi în povarna lui, în vreme ce peste treizeci de călugări cutreerău munții ca să-i caute burueni mirositoare. Povarna asta, în care nimeni n'aveă voie să intre, nici chiar starițul, eră o veche chilie părăsită, tocmai la capătul grădinei. Simplitatea bieților părinți făcuse din chilia asta ceva tainic și de temut; și dacă din întâmplare, vreun călugăraș îndrăzneț și curios se întindeă peste vița agățată

de copaci și se înălța până de-asupra porții, repede se rostogolia la vale speriat că văzuse pe părintele Goșer cu barba lui de vrăjitor aplecat pe cuptoare, cu cântarul în mână; apoi, de jur împrejur, borcane de gresie roșie, alambicuri gigantice, serpentine de cristal, o grămadă de aparate ciudate cari sticliau ca vrăjite în lumina roșie a vitraliilor.

În amurg, când trăgea clopotul de vecernie, ușa acestui lăcaș de taină se deschidea pe furiș și cuviosul părinte se ducea la biserică la slujba de seară. Să fi văzut ce primire-i făceau, când trecea prin curtea mănăstirei!... Frații se așezau în rând pe unde trecea dânsul. Toți își șoptiau:

— Sst!... Numai el știe taina.

Arhondarul venia în urma lui și-i vorbia cu capul plecat. În mijlocul acestor semne de respect părintele mergea ștergându-și fruntea, cu comanacul lui nou pus pe ceafă, ca o aureolă, privind în juru-i c'un aer de mulțumire curțile cele mari plantate cu portocali, acoperișul albastru al mănăstirei pe care se învârtiau o grămadă de sfârleze, și pe coridoarele strălucitoare de albeață, printre

stâlpii eleganți, împodobiți cu săpături, călugării îmbrăcați în veștimente noi, defilau doi câte doi cu niște aere de fericire.

— Mie îmi dătoresc toate acestea! își zicea în sine cuviosul părinte și la fiecă dată gândul acesta îl făcea să se îngâmfe de mândrie.

Bietul om a fost pedepsit foarte curând pentru trufia lui. Ai să vezi cum.

Închipuește-ți că într'o seară, la vecernie, în timpul slujbei, veni la biserică în prada unui zbucium neobișnuit: roș, cu sufletul tăiat, cu comanacul pe dos și așa de turburat, încât când a dat să ia aghiazmă și-a muiat mânecile până la cot. Ceilalți frați crezură mai întâiu că asta vine din cauză că eră emoționat pentru întârzierea lui; când îl văzură însă făcând plecăciuni adânci înaintea orgei și la tribune în loc să salute pe stariț, că trece ca o furtună prin biserică, că horbăcăește vreme de cinci minute prin cafas până să-și găsiască locul, iar după ce se puse jos începu să se ploconiască în dreapta și în stânga surîzând c'un aer de fericire, un șopot de mirare prinse-a alerga

dar oamenii săraci din ținut nu perdeau cu asta nimic.

Și așa, într'o frumoasă dimineată de duminică, în timp ce fratele arhondar citia în mijlocul soborului socoteala de sfârșitul anului, iar cinstiții părinți îl ascultau cu ochii strălucitori și cu surâsul pe buze, iată că părintele Goșer dă năvală în mijlocul adunării, strigând :

— S'a sfârșit; nu mai fac nici un pic de aci înainte. Lăsați-mă să mă duc la vaci.

— Ce este, părinte Goșer? întrebă staritul, care cam bănuia despre ce este vorba.

— Ce este, prea sfinte? Mă aflu pe cale să-mi pregătesc o veșnicie de chinuri în flăcări și de bătae cu țăpoiul. Ce este? Beau, prea sfinția ta, beau ca un păcătos...

— Dar spusesem sfinției tale să numere bine picăturile.

— A, da, să număr bine picăturile!.. Hm!.. Acuma cu paharele ar trebui să număr. Da, cinstiți părinți, aici am ajuns. Câte trei sticle pe seară. Înțelegeți bine că asta nu mai poate să dureze. De aceea, puneți să facă elixirul pe cine vreți. Eu, să mă bată

Dumnezeu, dacă mai pun mâna măcar pe alambic.

Acuma soborul nu mai râdea.

— Dar, nenorocitul, ne ruinezi! strigă arhondarul învârtindu-și cartea de socoteli cât un ceaslov.

— Vreți mai bine să-mi dau sufletul dracului?

De data asta se ridică în picioare starițul.

— Cinstiți părinți, zise el, întinzând frumoasa lui mână albă la care sclipià inelul păstoresc, există un mijloc ca să punem totul la cale. Nu-i așa, scumpul meu fiu, că seara te ispitește diavolul?

— Da, prea sfinția ta, regulat în toate serile. De aceea, când văd acuma că se apropie seara, mă apucă mii de sudori, să ierte cinstita față a prea sfinției tale.

— Ei bine, liniștește-te. De aci înainte vom citi în fiecare seară, la vecernie, rugăciunea sfântului Augustin, care aduce după sine ertarea obștească a păcatelor. Cu aceasta, orice se întâmplă, ești ferit de osândă. Ai de azi înainte ertarea tuturor păcatelor.

Atunci lupul se aruncă asupra sărmanei căprițe și-o măncă.

Rămâi cu bine, Petre.

Istoria ce ți-am povestit-o nu e un basm, născocit de mine. Dacă vei veni vreodată prin Provanța noastră, toate gospodinele din partea locului îți vor vorbi despre *capra lui moș Saghin, care s'a bătut toată noaptea cu lupul și după acea dimineața lupul a mâncat-o.*

Ai înțeles bine, Petre?...

Și, după acea, dimineața, lupul a mâncat-o...

ASINUL PAPEI

Din toate zicătoarele și proverbele frumoase, cu cari țărani noștri din Provanța își înfrumusețează graiul, nu știu alta mai pitorească, nici mai ciudată de cât aceasta. La două poște de jur împrejurul morii mele, când se vorbește de-un om răzbunător, numai ce auzi :

«Ferește-te de-un om ca ăsta ! e ca asinul papei, care șapte ani întregi te așteaptă să-ți tragă o copită».

Am căutat multă vreme să aflu de unde putea veni acest proverb, ce eră cu asinul acesta al papei și lovitura asta de copită care și-a așteptat omul timp de șapte ani. Nimeni nu m'a putut lămurì pe aici despre acest lucru, nici chiar Francisc Mamai, cântărețul

Și a doua zi știți ce s'a întâmplat?... Tistè Vedèn își schimbă haina lui veche îngălbenită c'o frumoasă mantie albă cu horbote, c'o glugă de mătase albastră, cu pantofi cu pafale și intră în școala de cântări a papei, în care niciodată nu se primise înaintea lui decât feciori de boeri și nepoți de cardinali. Iată ce înseamnă intriga. Dar Tistè nu se mulțumì cu atâta.

Odată în slujba papei, haimanaua continuă jocul, cu care reușise așa de bine. Obraznic cu toată lumea, n'aveà grijă și luare aminte decât pentru asinul papei și veșnic îl întâlneau prin curtea palatului c'un pumn de ovăz sau un maldăr de trifoiu ale cărui ciorchine roșii le scutura frumos uitându-se la cerdacul sfântului părinte, parcă voia să spuie: «Hai?... Pentru cine-s astea?...» Azi așa, mâni așa, la urma urmei bietul papă, care simția că 'mbătrânește, ajunse de-l lăsă pe dânsul să aibă seama grajdiului și să ducă asinului castronul cu vin franțuzesc: lucru care nu mai făcea pe cardinali să râdă.

Dar nici asinul nu mai râdea. Acuma, la

ceasul când își aștepta vinul, vedeà totdeauna sosind în grajd cinci sau șase ștregari, elevi ai școalei de cântări, cari se înfundau în pae cu mantia lor de horbote; apoi un miros cald, plăcut de zahăr ars și de aromate umplea grajdul și Tistè Vedèn se ivia aducând cu băgare de seamă castronul cu vin franțuzesc. Atunci chinurile bietului dobitoc începeau.

Vinul acesta parfumat, care-i plăceà așa de mult, care-i țineà cald, care-i dădea aripi, haimanaua aveà cruzimea să i-l aducă coala, în ieslea lui, să i-l dea să-l respire; apoi, tocmai când își umpluse nările cu aromă, șterge-te pe bot. Lichiorul cel frumos roșu ca focul alunecă pân'la o picătură pe gâturile ștregarilor de băeți. Și barem, de i-ar fi furat numai vinul, dar toți țârcovniciiăștia erau dracul gol, după ce trăsuseră la măssea. Unul îl trăgea de urechi, altul de coadă; unul i se urcă în spinare, unul îi punea camilafca pe cap și nici unul din haimanalele astea nu se gândia că numai c'o scuturătură de șale sau c'o singură zvârlitură dobitocul acesta cuminte i-ar fi putut aruncă pe toți

în steaua polară, ba și mai departe. Dar, nu. Nu de geaba erà el asinul papei, asinul binecuvântărilor și-al ertăciunilor. Ștregarii puteau să facă orice, el nu se supăra; numai pe Tisté Veden aveà pică. Când îl simția pe ăsta dinapoia lui, îl mână copita nevoe și zău c'aveà de ce. Netrebnicul ăsta de Veden îi jucà niște renghiuri așa de urâte; născocia niște lucruri așa de crude, după ce bea!

Intr'o zi i-a trăsniț prin minte să-l pue să se urce cu dânsul în clopotnița școlii de cântări, colo sus de tot, tocmai în vârful palatului. Și ceace vă spun nu-i un basm, două sute de mii de Provanțali au văzut asta cu ochii lor. Inchipuiți-vă groaza bietului asin, când, după ce se învârtise ca orbeții timp de un ceas pe o scară în formă de culbec și suise nu mai știu câte trepte, se găsi de odată pe-o așezătură orbitoare de lumină și la o mie de picioare dedesubtul lui zări un Avinion ca din povești, cu bărcile din piață abia cât niște nuci de mari, iar soldații papei în curtea căzărmei ca niște furnici roșii și hăt, colo de vale, pe un fir de argint, un podeș microscopic, pe care lumea jucà, jucà

nevoe... Sărmanul dobitoc!.. Ce spaimă pe dânsul!... La zbieratul său cumplit toate geamurile palatului se cutremurară.

— Ce este? Ce-a pățit? strigă bunul papă dând năvală pe cerdac.

Tistè Veden erà în curte înaintea tuturor, făcându-se că plânge și-și zmulge părul.

— Vai! Prea sfinte părinte! Ia-te uită ce este... Asinul Prea sfinției tale... Doamne sfinte, ce-o să ne facem?... Asinul Prea sfinției tale s'a urcat în clopotniță.

— Singur, singurel?...

— Da, prea Sfinția ta, singur singurel!.. Uită-te!... Privește, colo sus. Ii vezi vârful urechilor ițându-se? Parc'ar fi două rându-nele...

— Vai! făcù bietul papă, ridicându-și ochii. Dar a 'nebunit! Are să se omoare!.. Ai s te dai jos odată, nenorocitul!...

Hei!.. Nici el n'ar fi vrut altceva! Să s scoboare, vezi bine! Dar pe unde?... P scară nici nu erà de gândit; la suit mai merg dar la scoborât puteà să-și rupă gâtul de mie de ori. Și bietul asin își perdea cump tul și, în vreme ce se învârtia în loc pe aș

zătură cu ochii lui mari apucați de ameteală, se gândia la Tisté Vedèn :

— Ah, tâlharule, dacă scap și dintr'asta... ce mai copită îți trag mâine dimineață!

Gândul acesta, c'are să-i tragă o copită să-l facă praf, îl mai făcù să-i vie inima la loc; fără asta nu s'ar fi putut ține pe picioare. În sfârșit, cu chiu cu vai, izbutiră să-l dea jos deacolo, dar ce mai tevatură! Trebuiră să-l scoboare c'un scripete, cu funii, pe targă! Vă puteți închipui ce umilință pe asinul unui papă, să se vadă spânzurat la înălțimea asta, dând din cotoanoage în gol ca un cărăbuș legat de sfoară. Și unde mai pui, că tot Avinionul se uită la dânsul!...

Sărmanul dobitoc nu putù închide ochii toată noaptea. I se părea mereu că se învârtește pe blăstămata de așezătură și aude hohotele de răs ale orașului de desubtul lui; se gândia apoi la ticălosul de Tisté Vedèn și la strașnica lovitură de copită ce-avea să-i dăruiască a doua zi dimineață. Ah, dragii mei, ce mai lovitură de copită! Tocmai dela Pamperigusta are să se vadă fumul! Dar, în timp ce i se pregătia această frumoasă primire în

grajd, știți ce făcea Tisté Vedèn?... Afurisitul coborà Ronul pe o corabie papală cântând și se ducea la curtea din Neapole cu trupa tinerilor nobili, pe cari orașul îi trimitea în fiecă an pe lângă regina Ioana, ca să se învețe cu diplomația și cu purtările frumoase. Tisté nu erà nobil: papa însă ținea să-l răsplătiască pentru îngrijirile ce dăduse asinului său și mai cu seamă pentru hărnicia ce desfășurase în timpul scoborîtului.

A doua zi dimineață tot bietul asin fu desamăgit!

— Ah! tâlharul!... A bănuit el ceva — își zicea asinul scuturându-și cu furie zurgălăii — dar mi-i tot una! Du-te, nemernicule! Lovitura de copită ai s'o găsești, când te-oi întoarce. Ți-o păstrez.

Și i-a păstrat-o.

După plecarea lui Tisté, asinul papei își redobândi felul de viață liniștită și obiceiurile lui cele vechi. Scăpase de toți ștregarii de tovarăși ai lui Vedèn. Acuma veniseră iarăși frumoasele zile cu vin franțuzesc și împreună cu dânsle buna dispoziție, tabietele cele lungi după masă și pasul săltăre

de buestru, când trecea pe podul Avinionului. Cu toate acestea, de când cu pățania lui, erà întâmpinat totdeauna cu oare care răceală în oraș. Auzia șoapte în calea lui, oamenii bătrâni dădeau din cap; iar copiii râdeau, arătându-și clopotnița. Insuși bunul papă nu mai avea atâta încredere în tovarășul său și când se lăsà să-l fure somnul un pic pe spatele asinului, duminica, când se întorceà dela vie, totdeauna avea un fel de grijă: «Dacă mă pomenesc că mă trezesc tocmai sus, în vârful turnului». Asinul vedeà toate astea și suferià în el, fără să se plângă; numai când se rostià înaintea lui numele lui Tisté Vedin, urechile-i lungi se înfiorau și c'un zâmbet crud începeà să-și ascuță de caldarîm poteoava copitei.

Șapte ani trecură astfel; apoi, într'o bună dimineată, Tisté Vedèn se întoarse dela curtea din Neapole. Nu i se isprăvisse încă termenul acolo; diavolul însă tocmai aflate că întâiul medelnicer al papei murise pe neașteptate în Avinion și fiindcă locul acesta i se părea bun, venise în fuga mare ca să pue mâna pe el.

Când intrigantul de Vedèn intră în sala palatului, prea sfântul părinte de-abia îl recunoscù, așa de mult crescuse și se 'ncălase. Trebuie să spunem însă că și bietul papă mai îmbătrânise și nu vedea tocmai bine fără ochelari.

Tisté nu se sfii de loc.

— Cum !... Prea sfinte părinte !... Nu mă mai cunoști ?... Eu sunt, Tisté Vedèn !...

— Vedèn !...

— Da, știi, acela care ducea castronul cu vin franțuzesc asinului prea sfinției tale.

— A, da, da, mi-aduc aminte. Un băețas foarte de treabă, Tisté Vedèn ăsta !... Și acum ce vrea el dela mine ?...

— O, prea puțin lucru, prea sfinte părinte. Veniam să rog pe prea sfinția ta... A, tocmai, mai ai și acum asinul acela ?... Ii merge bine ?... Da ?... Cu atât mai bine !... Veniam să cer dela prea sfinția ta locul întâiului medelnicer, care a murit deunăzi.

— Tu, întâiul medelnicer ? Dar ești prea tânăr ! De câți ani ești ?

— De douăzeci de ani și două luni, prea sfinte părinte. Tocmai cu cinci ani mai mare

decât asinul prea sfinției tale. Ah, doamne sfinte, ce dobitoc de treabă! Dacă ai ști cât de mult l-am iubit, pe asinul acesta! Cum am lânchezit în Italia, de dorul lui!... Prea sfinția ta n'are să-mi dea voie să-l văd?

— Ba da, fiule, ai să-l vezi, zise bunul papă, foarte emoționat. Și, fiindcă iubești așa de mult pe acest dobitoc de treabă, nu vreau să mai trăiești departe de dânsul. Chiar de astăzi te iau pe lângă mine ca medelnicer. Cardinalii mei au să cam facă gură, dar cu atât mai rău! Sunt deprins cu astea. Vino aici mâne la sfârșitul vecerniei, îți vom da însemnele gradului tău în fața întregului sobor și apoi am să te duc să vezi asinul; și să vii cu noi doi la vie, hei, hei! Aide, aide!....

Dacă Tisté Vedèn erà mulțumit eșind din sala cea mare, cu ce nerăbdare așteptă ceremonia de a doua zi, nu mai e nevoie să vă spun. Cu toate acestea erà în palat cineva mai fericit și mai nerăbdător decât dânsul: asinul. De la întoarcerea lui Vedèn până la vecernia din ziua următoare, dobitocul acesta șezav într'una se îndopà cu ovăz și trăgea

în zid cu copitele de dinapoi. Se pregă-
și el pentru ceremonie...

Așa dar, a doua zi, după sfârșitul vec-
niei, Tisté Vedèn își făcù intrarea în cur-
palatului papal. Erà de față tot înaltul e-
Cardinalii în mantii roșii, avocatul Sata
în catifea neagră, stariții mănăstirilor cu
trele pe cap, ctitorii bisericei, elevii șco-
de cântări în mantii violete; după acea cle-
de rând, soldații papei în uniformă de
bătoare, cele trei frății de penitenți, sihas-
de pe muntele Vantù cu înfățișarea lor
batică și băețașii, cari umblă la spatele p-
tului ducând clopoțelul, frați cari se bi-
goi până la mijloc, pălămarii în manti-
judecători, toți, toți, până la împărțitori
aghiazmă și aceia cari aprind lumânările
acei cari le sting. Nu erà unul, care să
siască. A, o ceremonie așa de frumoasă
rar. Clopote, plesnitori, soare, muzici și ve-
tamburinele acelea îndrăcite cari condu-
jocul colo, de vale, pe podul Avinionulu

Când Vedèn se ivì în mijlocul adun-
chipeșia și aerul său mândru deșteptari
lung fior de admirație. Erà un falnic

vanțial, dar din cei blonzi, cu părul mare creț și o barbă mică, rară, care părea prinsă de niște așchii din acel metal fin, care cădea de sub dalta tatălui său, sculptorul în aur. Umblă vorba, că prin barba asta blondă se jucase câte odată degetele reginei Ioana și jupân Vedèn avea într'adevăr aerul glorios și privirea într'aiurea a bărbaților, cari au fost iubiți de regine. În ziua aceasta, ca să facă cinste neamului său, își înlocuise hainele neapolitane cu un gheroc tivit cu roș, după obiceiul provanțial și în pălărie îi tremură o pană mare de ibis din delta Ronului.

Decum intră, întâiul medelnicer salută cu un aer galant și se îndreptă spre cerdacul malt, în care papa îl așteptă ca să-i înmâneze însemnele gradului său: lingura de smșir galben și caftanul de culoarea șofralui. Asinul eră la scară, înșăuat și cu zăala în gură, gata de plecare la vie. Când sté trecù pe lângă dânsul, îi zâmbi cu buțate și se oprì, ca să-i dea două, trei palme ste spinare, prietenește, trăgând cu coada liului, să vadă dacă papa se uită la dânsul. ziția eră bună. Asinul își făcù vânt:

— Na, primește-o, tâlharule! De șeap ani, de când ți-o păstrez!

Și unde mi-i trânti o copită așa de groaznică, dar așa de groaznică, în cât fumul văzù tocmai de la Pamperigusta: un vâr de fum alb, prin care zburà o pană de ib tot ce mai rămăsese din nenorocitul Ti Vedèn.

Loviturile de copită ale asinilor nu su de obicei așa de fulgerătoare; ăsta era în un asin papal, și apoi, gândiți-vă: de șeap ani, de când i-o păstrà... Nu există altă pi mai frumoasă de ură și răzbunare clerică

DOUA HANURI

Mă 'ntorceam dela Nim, într'o după amiază de Iulie. Eră o căldură năbușitoare. Cât puteai vedeà cu ochii, drumul alb, inferbântat, prăfuit, se întindeà printre grădinile de măslini și prin mijlocul stejărișului, subt un soare mare de argint, care umpleà tot cerul. Nici o pată de umbră, nici o suflare de vânt. Nimic altceva decât vibrația aerului cald și escârțâitul ascuțit al greerilor, o muzică nebună, asurzitoare, cu bătăi iuți, care păreà însuși ecoul acestei uriașe vibrațiuni luminoase. De două ceasuri mergeam ca printr'un pustiu, când de-odată răsări înainte-mi, din tulberea drumului, un grup de case albe. Într'ora conacul poștei: cinci sau șase case, ambare lungi cu acoperiș roșu, o teică fără bă într'un desiș de smochini chirciți și,

hăt, tocmai la capăt, două hanuri mari, cari se uitau de peste drum unul la altul.

Vecinătatea celor două hanuri avea ceva ce-ți încrâncenà inima. De o parte, o clădire mare, nouă, plină de viață și de însuflețire, cu toate ușile deschise. Poștalionul se oprise înaintea hanului; caii deshămați fumegau pe drum, la umbra scurtă a zidurilor; curtea era tixită de catâri, de căruțe; căraușii întinși sub șopron așteptau să se facă răcoare. Dinăuntru se auziau strigăte, înjurături, bătăi cu pumnul în masă, ciocnitul paharelor, tăcănitul bilelor de biliard, dopuri de limonadă sărind în aer și pe deasupra gălăgiile acesteia, un glas vesel, năstrușnic, care cânta de se cutremurau geamurile:

Frumoasa Margareta
Sculată în zori
Cu donița 'n mână
La apă s'a dus.

Hanul din față era din potrivă tăcut și pareà pustiu. Bălării crescuseră în bătăturile obloanele erau sparte, o crenguță de ilice

ginie atârnă ca un moț deasupra porții; treptele scării erau așternute cu pietre de pe drum. Toate astea erau așa de sărăcăcioase, aveau un aer așa de jalnic, în cât doar să-ți faci pomană să te-abați pe acolo să bei un cinzec.

Intrând mă găsii într'o sală lungă, goală și posacă, pe care lumina orbitoare a trei ferestre mari fără perdele o făcea și mai posacă și mai pustie. Câteva mese șchioape, pe care zăboviau niște pahare îmbâcsite de pulbere, un biliard crăpat care-și întindea cele patru buzunare ca niște căușe, un jâlț galbăn, o teșghea veche dormiau acolo, într'o căldură greoaie și nesănătoasă. Și ce de muște! Ce de muște!. Niciodată nu văzusem atâta puzderie: pe bagdadie, lipite de geamuri, prin pahare, în roiuri... Când deschiseiu ușa, fu un bâzâit, un foșnet de aripi, parcă intram într'un stup.

În fundul sălei, între ușorii ferestrei, stătea în picioare o femeie cu obrazul lipit de geam uitându-se afară cu foarte mare luare aminte. O strigaiu de două ori:

— Ei, hangițo !.

Ea se întoarse încet, lăsându-mă să văd o față de țărancă sărmană, zbârcită, brăzdată adânc, de culoarea lutului, înconjurată de un gulerăș lung de horboțică cărămizie, cum poartă babele pe la noi. Cu toate acestea nu mai bătrână nu erà ; lacrămile însă o făcuse să se veștejască.

— Ce vroești ? mă întrebă dânsa, ștergându-se la ochi.

— Să mă odihnesc o clipă și să beau ceva...

Se uită la mine foarte mirată, fără să se clintiască din loc, parcă n'ar fi înțeles.

— Dar ce, nu-i han aici ?

Femeea suspină :

— Ba da, e han, dacă nu te superi. Dar pentru ce nu te duci peste drum, ca toți ceilalți?... E mai vesel acolo...

— E prea vesel pentru mine... îmi place mai bine să stau aicea.

Și fără să-i mai aștept răspunsul, mă așezaiu la masă.

Când se încredință de a binelea că vorbiam cu tot dinadinsul, hangița începù să umble val vârtej c'un aer grăbit, deschizând sertare

mutând sticlele din loc, ștergând paharele, dând la o parte muștele. Simțiai că erà un adevărat eveniment pentru dânsa drumețul acesta ce-i intrase în prăvălie. Câte odată nenorocita se օpria și-și luà capul în mâini, ca și cum își pierdeà nădejdea că are să-i mai dea de căpătâiu.

Apoi trecù în încăperea din fund; o auziam cum scotocia printr'un vraf de chei, cum se chinuia să le vâre în broască, cum scormonia prin copaea cu pâne, suflà, ștergea de praf și spălà farfuriile. Din când în când prindeam câte un suspin adânc, câte un sughiț de plâns înăbușit...

După vreun sfert de ceas de tevatură, mi-aduse o farfurie cu stafide, o pâne veche tare ca piatra și o sticlă cu poșircă.

— Poftim și ospătează! zise ciudata ființă, apoi se întoarse iute de-și reluă locul dinaintea ferestrei.

În timp ce sugeam, căutai să intru în vorbă.

— Nu prea vă vine lume pe aici, nu-i așa?

— O nu, domnule, nimeni. Când eram singuri în ținut, erà cu totul altceva: noi țineam

conacul poștei, cum și birt pentru vânători, pe vremea rațelor, aveam poștalioane tot anul... De când însă s'au așezat aici yecinii de peste drum, am pierdut tot. Oamenilor le place să se ducă mai degrabă la dânșii ; la noi li se pare prea trist. Dreptu-i că hanul nostru nu-i tocmai acătărei. Eu nu-s frumoasă ; sunt bolnavă de friguri, cei doi copilași mi-au murit. Dincolo, din potrivă, numai râsete. Hanul îl ține o Arleziană, o femeie frumoasă cu horbote și cu trei lanțuri de aur la gât. Surugiul, care-i este ibovnic, i-aduce poștalionul. Pe lângă asta, ca slujnice o droaie de împelițate. De-aceia, să vezi cum îi curg mușteriii !.. Toți flăcăii din Bezus, Redesan și din Jonchier se abat pe la dânsa. Cărașii fac un ocol, ca să treacă pe-aici. Iar eu stau colea toată ziua, singurică cuc și mă usuc pe picioare.

Spuneà toate astea c'un glas trăgănat, nepăsător, cu fruntea sprijinită de geam. De bună seamă, erà ceva în hanul de peste drum care-o interesà.

Deodată o mare mișcare se făcù de partea cealaltă a drumului.

Poștalionul se punea în mișcare într'un nor de praf. Se auziau plesnete din biciu, cornul surugiului, și strigătele fetelor, care dăduseră fuga la poartă.

— Rămas bun! Rămas bun!

Și, stăpânind gălăgia, glasul strașnic de adiniaori începând și mai cu foc:

Cu donița în mână
La apă s'a dus.
Când iată, în cale
Trei mândri flăcăi...

... Auzind glasul acesta hangița se înfioră din creștet până în tălpi și întorcându-se spre mine:

— Auzi? îmi zise dânsa, încet de tot. E bărbatul meu. Nu-i așa că cântă frumos?

Mă uitaiu la dânsa, înlemnit.

— Cum?. Bărbatul d-tale?. Și el se duce dar acolo?

Atunci ea, c'un aer de adâncă obidă, dar foarte blajin:

— Ce vrei, domnișorul? Așa sunt bărbații: nu le plac femeile, cari plâng. Iar eu de la moartea micuților plâng într'una. Și-apoi

maghernița asta, în care nu pune piciorul nimeni, i-așa de tristă! De aceea, când bietului meu Iosef i se urăște prea mult, se duce de bea peste drum și fiindcă are voce frumoasă Arleziana îl pune să cânte. Sst! Uite-l că începe din nou.

Și tremurătoare, cu mânilor întinse, în ochi cu lacrimi cât bobul cari o făceau și mai slută, stătea coala, ca în extaz dinaintea ferestrei și ascultă pe Iosef al ei cântând pentru Arleziană :

Intâiul îi zise.

«Cu bine, surată!»

OMUL CU CREERII DE AUR

Doamnei, care cere istorii vesele.

Citind scrisoarea d-voastră, doamnă, am simțit un fel de remușcări. Mi-eră necaz pentru culoarea cam jalnică a istorioarelor mele și făgăduisem să vă scriu astăzi ceva vesel, nebunește de vesel.

La urma urmii, pentru ce-aș fi trist? Mă aflu la sute de poște de negurile și ceața Parisului, pe-o colină luminoasă, în țara tamourinelor și a tămâioasei. În jurul meu e numai soare și muzică ; am orhestre de sticleți și de pițigoi, dimineța cristeii îmi festuesc prin iarbă, la amiazi greerii, apoi ciobanii cari cântă din trișcă și fetele cele frumoase oacheșe, pe care le aud râzând prin vie. La dreptul vorbind, locul e rău ales

spre a cobî; ar trebui mai degrabă să trimit doamnelor poeme de culoarea trandafirului și coșuri pline cu istorioare galante.

Ei bine, nu. Sunt încă prea aproape de Paris. În fiecare zi până și aici, printre brazii mei, mă împrășcă cu veștile lui triste. Chiar în ceasul în care scriu aceste linii, aflaiu despre moartea grozavă a bietului Carol Barbara. De-aceea toată moara mea e în doliu. Rămâneți cu bine, greeri și pițigoii! Azi inima nu-mi mai dă brânci la veselie. Iată pentruce, doamnă, în loc de drăguța și hazlia istorioară ce făgăduisem să vă fac, n'o să auziți decât tot o legendă melancolică.

Erà odată un om cu creerii de aur, da, doamnă, cu creerii cu totul și cu totul de aur. Când veni pe lume, doctorii spuseră că un copil ca acesta n'are să trăiască, atâta îi erà capul de greu și de butucos. Cu toate acestea trăi și se făcù mare ca răsadul de măslin în bătaia soarelui; numai că scăfârliu lui cea grea îl trăgeà mereu în jos și-ți erà mai mare mila să-l vezi plesnindu-se în mers de toate mobilele. Cădeà adeseaori. Într'o zi se rostogoli din capul scării și se pocni cu

fruntea de-o muche de marmură, de-i sună tivda ca o tingire. Crezură că murise; când însă îl ridicară de jos, n'avea de cât o rană ușoară și două, trei picături de aur închegat în părul lui bălaiu. Așa în cât cu prilejul acesta aflară și părinții, că micuțul era cu creerii de aur.

Lucrul fu ținut în taină; nici chiar bietul copilăș însuși nu bănuî nimic. Din când în când însă întrebă pe părinții lui, de ce nu-l lăsau să alerge pe stradă, pe dinaintea porței, împreună cu ceilalți băeți.

— Ar putea să te pungășiască, comoara mea, îi răspundea mama lui.

Atunci pe micuț îl cuprindea o frică nespusă să nu cumva să-l pungășiască, se întorcea și se jucă singur singurel fără să mai spună o vorbă, și trecea dintr'o odaie într'alta umblând cu greutate.

Când împlini optsprezece ani părinții îi descoperiră darul grozav cu care-l hărăzise ursita. Și fiindcă îl crescuseră cu multă nevoie, îi cerură în schimb un pic din aurul lui. Copilul nu stete pe gânduri; chiar în clipa aceea — cum?.. prin ce mijloace? legenda nu ne spune

— își scoase din creeri o bucată mare de aur curat, o bucată cât o nucă, pe care-o aruncă mândru pe genunchii mamei sale. Apoi ametit de bogățiile ce le purtă în cap, nebun de doruri, beat de puterea lui, plecă din casa părintească și-o porni razna prin lume risipindu-și comoara.

După felul cum trăia el, regește, azvârlind aurul fără să numere, ai fi crezut că provizia e fără sfârșit. Cu toate astea scădea pe nesimțite și pe măsură ce se împuțina puteai să vezi cum ochii i se trag, obrazii i se scofâlcesc. În sfârșit într'o zi, după o noapte de orgie nebună, nenorocitul rămas singur printre firimiturile mesei și sub candelabrele, cari începeau să păliască, se îngrozì de gaura uriașă ce făcuse în comoară. Era timp să se opriască.

Din clipa asta, fu o viață nouă. Omul cu creerul de aur se retrase ca să trăiască deoparte din lucrul mânilor lui, prepuelnic și sperios ca un zgârcit, fugind de ispite, căutând să uite el însuși fatala bogăție, de care nu vroia să se mai atingă... Din nenorocire, un prieten

îi descoperise ascunzătoarea și prietenul acesta îi știà taina.

Într'o noapte bietul om fu deșteptat din somn de o durere ce-o simția la cap, dar o durere groaznică; se sculă înfricoșat și văzù într'o rază furișă de lună pe prietenul, care fugia ascunzând ceva sub haină...

Iar i se mai luase o bucată din creeri!

După câtva timp, omul cu creerul de aur se'ndrăgostì de-o femeie și de data asta totul fu pierdut. Iubia din toată puterea sufletului pe femeea aceasta frumoasă, bălae; îl iubia și ea, numai că-i plăceau și prețuia cu mult mai mult cordeluțele, penele albe și măt-surile.

În mâinile acestei drăguțe făpturi — jumătate găscă, jumătate păpușă, — bucățelele de aur se topiau de-ți erà mai mare dragul.

Avea toate caprițile, iar el nu știà să zică nu; ba încă, de frică să n'o mârniască, îi ascunse până la sfârșit trista taină-a averii lui.

— Suntem dar bogați? întrebà ea.

Bietul om răspundeà:

— O, da! Foarte bogați!

Și surâdeà cu dragoste păsăruiceii gingașe, care-i mănca craniul cu nevinovăție. Cu toate acestea erà cuprins câteodată de frică; îi venià să se facă zgârcit; atunci însă drăguța femeie venià la dânsul ciripind și sărind într'un picior și-i spuneà :

— O, dragul meu soț! Tu, care ești așa de bogat, cumpără-mi ceva scump, dar scump de tot...

Iar el îi cumpără ceva scump de tot.

Asta dură timp de doi ani; apoi, într'o bună dimineată, frumoasa femeie murì, fără să știe nimeni din ce pricină, așa, ca o păsărică... Comoara erà pe sfârșite; cu ce-i mai rămânea încă bietul văduv vru să facă scumpei lui moarte o înmormântare frumoasă. Clopote la toate bisericile, dricuri grele îmbrăcate în negru, cai înveștmântați, lacrimi de argint pe catifea, nimica nu-i părù prea frumos. La ce-i mai folosià acuma aurul lui? Dădù la biserică, dricarilor, vânzătoarelor de nemuri-toare; dădù în toate părțile, fără să se toc-miască. Așa încât, întorcându-se de la ci-mitir, nu-i mai rămâneà aproape nimic din

creerul lui minunat, afară doar de câteva aşchioare pe pereţii tivgei.

Atunci îl văzură luând-o rasna pe străzi cu aerul rătăcit, cu mâinile întinse înainte clătinându-se ca un om beat. Seara, la ceasul când bazarurile se luminează, se opri înaintea unei vitrine mari, la care sclipia în lumina orbitoare un talmeş-balmeş de stofă şi de găteşi şi rămase locului, uitându-se ţinând la o pereche de pantofiori albaştri, înconjuraţi pe margine cu puf de lebedă.

— Ştiu eu pe cineva, cui aceşti pantofiori au să-i facă mare plăcere! îşi zicea el suzând; apoi nemai aducându-şi aminte scumpa lui soţie murise, intră să-i cumpere.

Din fundul prăvăliei, vânzătoarea auzi un ţipăt mare; dădu fuga şi se trase înapoi în spaimă, văzând un om în picioare, care se cădea răzimat cu cotul de tejghea şi se uită dânsa c'un aer năucit. Intr'o mână ţinea pantofiorii albaştri cu mărgioara de puf de lebedă, iar cu mâna cealaltă, plină toată de sânge, îi întindea câteva aşchioare de fier înfipte în unghii.

Așa sună, doamnă, legenda omului cu creerul de aur.

Cu tot aerul ei de basm de pe alte țărâ-muri, legenda asta-i adevărată de la un capăt până la celălalt. Sunt în lumea asta niște oameni nenorociți, osândiți să trăiască din creerul lor și plătind cele mai neînsemnate lucruri din viață cu aur frumos și fin, cu măduva și cu sângele lor. Pentru dânșii e o durere de fiecare zi; iar la urmă, când sunt obosiți de suferință...

STELELE

(POVESTEA UNUI CIOBAN PROVANȚAL)

Pe vremea când păziam vitele în munte, pe Luberon, rămâneam săptămâni întregi fără să văd țipenie de om, singur la suhat, doar cu câinele Labri și cu oițele mele. Din când în când trecea pe-acolo câte un pustnic, căutând burueni pentru leacuri, sau zăriam obrazul negru al vreunui cărbunar din Piemont. Oamenii aceștia erau însă simpli și tăcuți, ca cel ce trăește în singurătate, care nu mai are gust de vorbă și nu mai știe nimic din câte se spun ori se petrec în vale, prin sate și orașe. De aceea la fiecare cincisprezece zile, când auziam pe cărarea ce urcă spre stână talanga măgărușului dela curte, care-mi aducea merindele pentru două

săptămâni și vedeam răsărind puțin câte puțin deasupra muchiei căpșorul zglobiu al bătașului din ogradă, sau scufia roșcată a bătrânei mătușe Anghelina, eram cu adevărat foarte fericit. Puneam să-mi povestiască ce se mai întâmplase de vale, în sat, botezurile, nunțile; dar ceeace mă interesă mai cu seamă, eră să mai aflù ce mai face domnișoara Ștefănică, fata stăpânilor mei, cea mai mândră făptură ce se găsia cale de zece poște împrejur. Fără să am aerul că mă interesează peste măsură, întrebam dacă se ducea des pe la hori, la petreceri, la șezători, dacă îi mai veniau pețitori noi. Iar dacă m'ați întrebă, că ce-mi păsă de toate lucrurile astea, mie, un biet cioban din munte, v'ași răspunde că eram de douăzeci de ani și că Ștefănică asta eră tot ce văzusem mai mândru în viața mea.

Dar într'o duminică, când îmi așteptam merindele pentru săptămâna următoare, se întâmplă că ele nu sosiră decât foarte târziu. «E vina leturghiei», îmi zisei. Apoi, pe la amiazi, se porni o furtună strașnică și atunci mă gândii că măgărușul nu putuse plecà la

drum, fiindcă se stricase potecile. În sfârșit, cam pe la trei ceasuri, când cerul se spălase iar muntele sclipia de apă și de soare, auzii printre clipocitul frunzelor și huetul pâraelor umflate, talanga măgărușului, tot așa de veselă și de sărbătorească ca dangătul clopotelor în ziua de Paști. De data asta însă nu-l mai mână băețașul dela curte, nici bătrâna mătușică Anghelina. Eră... ghiciți, cine!... Domnișoara, copiii mei, domnișoara noastră însăși, stând dreaptă între coșurile de răchită, rumână ca macul de aerul munților și de răcoreala furtunei.

Băețașul eră bolnav, mătușica Anghelina se dusesese acasă, să-și vadă copiii. Frumoasa Ștefănica îmi spuse toate acestea, în timp ce deșertă coșurile cu merinde, cum și că sosia așa de târziu, fiindcă se rătăcise pe drum. Văzând-o însă așa de frumos gătită, cu cordeluțe înflorate, cu catrința brodată cu arniciu în toate culorile, cu horbotele ei, avea mai de grabă aerul c'a întârziat la vre-o horă decât că și-a rătăcit drumul prin pădure. O, dragălașa ființă!... Ochii nu mi se mai săturau privind-o. E adevărat, că niciodată n'o

mai văzusem așa de deaproape. Câteodată, iarna, când turmele se lăsau de vale și eu mă întorceam seara la curte să mănânc, ea trecea repede prin odae, fără să vorbiască un cuvânt cu argații, totdeauna gătită și cam fudulă. Și acuma iat' o că stătea înaintea mea, numai pentru mine singur. Oare n'aveam de ce să-mi pierd mințile?...

După ce scoase toate merindele din coșuri, Ștefănica începù să se uite curioasă prin prejur. Strângându-și puțin frumoasa ei cartrință de duminecă, ca să nu se ude, intră în stână, voi să vadă colțul în care mă culcam, eslea umplută cu fân și așternută c'o piele de berbec, cojoaca mea cea mare spânzurată în cuiu, cața, pușca cu cremene. Toate astea o desfătau.

— Așa dar aici trăești tu, sărace ciobane! Cât trebuie să-ți fie de urât, stând veșnic singur! Ce faci tu? La ce te gândești?...

Imi venia să răspund: «La tine, stăpână!» și n'aș fi mințit; dar turburarea mi-eră așa de mare, încât nu puteam rosti măcar o vorbă. Mi se pare că ea cam băgă de seamă

și, împelițata, îi plăcea să-mi sporească încurcătura cu năzdrăvăniile ei.

— Și prietena ta cea bună, ciobane, vine vreo-dată să te vadă? Trebuie să fie desigur capra de aur, sau zâna Esterela, care nu aleargă de cât pe piscurile munților.

Și ea însăși, în timp ce-mi vorbea, avea într'adevăr aerul zânei Esterela, cu râsul ei drăgălaș, cu căpșorul ei dat pe spate și cu graba de a se întoarce mai iute, care făcea din venirea ei o adevărată vedenie.

— Rămâi cu bine, ciobane.

— Plecăciune, stăpână.

Și iat'o plecată, luând cu ea coșurile goale. După ce pieri pe cărare, de vale, mi se părù că pietricelele, pe cari le rostogoliau copitele măgărușului, îmi cădeau una câte una pe inimă. Le ascultai multă, multă vreme. Și până'ntr'amurg rămăsei locului, ca încremenit, neîndrăznind să mă urnesc, de frică să nu mi se risipiască visul.

După apusul soarelui, când fundul văilor începea să se facă albastru și vitele se înghesuiau, mugind, unele într'altele, ca să intre în țarc, auzii că mă chemă cineva din

vale și văzui ivindu-se iarăși domnișoara noastră. Nu mai erà însă rãzãtoare ca adinaori : udã learcã, tremurã de frig și de fricã. La poalele muntelui dãduse peste pãrã râul umflat de ploae și vrând sã treacã cã orice preț erà cât pe ce sã se înece. Greu erà cã acuma, la ceasul acesta din noapte nici nu erà de gândit sã se întoarcã la curtea drumul de-acurmezișul domnișoara noastră nu l-ar fi putut niciodatã gãsi singurã, iar eu nu-mi puteam lãsã turma.

Gândul de-a petrece noaptea în munte chinuia peste mãsurã, mai cu seamã din pricina neliniștei celor de acasã. Eu o 'mbãrãm bãtam pe cât mi-erã cu putințã.

— În Iulie noptile sunt scurte, stãpânã

Aprinseiu un foc mare ca sã-și usuce picioarele și catrința, ude learcã. Dupã aceea aduseiu și-i puseiu dinainte lapte și cașdar biata mititicã nu se gândia nici sã se încãlziascã, nici sã mãnãnce și, când îi vedeam lacrimile cât bobul iezindu-i de sub pleoape, îmi venia și mie sã plâng.

În timpul acesta se făcuse noapte deabinelea. Pe vârful munților nu mai rămãnea

doar decât o pulbere de soare, niște abur de lumină dinspre asfințit. Spusei domnișoarei noastre să intre să se odihniască în stână. Întinsei pe un strat de fân proaspăt o piele frumoasă, nouă nouță, îi dădui noapte bună și mă duseiu să mă întind afară, dinaintea ușei. Dumnezeu mi-i martor că, cu toată văpaia dragostei ce-mi ardea sângele, niciun gând rău nu-mi veni; nimic alta decât o mândrie mare, gândindu-mă că într'un colț al stânei, la doi pași de vitele curioase, cari se uitau la dânsa cum doarme, fata stăpânilor mei — ca o oiță cu mult mai de preț și mai albă decât toate celelalte — se odihnia, încredințată pazei mele. Niciodată cerul nu-mi păruse așa de adânc și stelele așa de strălucitoare... Deodată ușa stânei se deschise și se ivi frumoasa Ștefănică: nu putea s'adoarmă; vitele făceau să foșniască paele mișcându-se, sau mugiau prin vis. Voia mai de grabă să vie lângă foc. Văzând asta, îi aruncaiu pe umeri pielea mea de capră, înteții focul și rămaserăm unul lângă altul, fără să grăim o vorbă. Dacă ați perecut vreodată o noapte afară, știți că, la

ceasul când noi adormim, o lume tainică se trezește în mijlocul singurătății și tăcerii. Atunci izvoarele cântă mai molcom și iezzerul aprinde mii de flăcările. Toate duhurile umblă 'n voe, încoace și 'ncolo; în aer sunt freamăte, zgomote abia prinse, ca și cum ai auzi crengile cum cresc și iarba răsarind din pământ. Ziua e viața ființelor, noaptea e viața lucrurilor. Când nu ești de prins, ți-i frică. De aceea și domnișoara noastră se 'nfioră de sus până jos și se lipia de mine la cel mai mic foșnet. Odată, un tipăt lung melancolic porni din spre iezzerul care licăria de vale și se urcă până la noi. În acelaș timp o frumoasă stea căzătoare uneca pe deasupra capetelor noastre cătră aceeași parte, ca și cum vaetul ce auzisem purtă o lumină cu dânsul.

— Ce-i asta? întrebă Ștefănică încet.

— Un suflet care intră în raiu, stăpînă!

Si-mi făcui semnul crucii.

Iși făcu și ea cruce și rămase o clipă capul în sus, dusă pe gânduri. Apoi zise:

— I-adevărat, ciobane, că voi sunteți vori?..

— Cătuși de puțin, stăpână. Dar aici noi trăim mai aproape de stele și știm ce se petrece acolo mai bine decât oamenii dela câmp.

Ea se uita în sus mereu, cu căpșorul rezemat pe mână, învălită în pielea de berbec ca un ciobănaș din ceruri.

— Câte mai sunt! Ce frumos e! Nici odată n'am văzut atâtea. Tu le știi numele, ciobane?

— Da, stăpână. Uite, drept deasupra noastră, e drumul sfântului Iacob¹⁾. El merge din Franța drept în Spania. Sfântul Iacob din Galiția l-a tras, ca să arate drumul viteazului Carol cel Mare, când purta războiu cu Sarazinii. Mai departe se vede carul sufletelor²⁾, cu cele patru osii strălucitoare. Cele trei stele dinainte sunt cele trei dobitoace, iar cealaltă mititică de tot, de lângă a treia, e căruțașul. Vezi de jur împrejur acea ploae de stele, ce cad? Sunt sufletele pe care bunul dumnezeu nu le primește. Ceva mai jos e grebla, sau cei trei regi³⁾.

1) Calea laptelui.

2) Ursa Mare.

3) Orion.

Ea ne servește nouă drept ceasornic. Numai cât mă uit la dânsa, știu că acuma e trecut de miezul^{ea} nopții. Mai jos ceva, tot spre miază zi, strălucește Ioan din Milan ¹⁾ făclia stelelor. Se vede că într'o noapte Ioan din Milan cu cei Trei regi și cu Cloșca ²⁾ au fost poftiți la nunta unei stele, prietenă de-a lor. Cloșca, mai grăbită, plecă, se spune, cea din tâiu și luă drumul mai pe sus. Privește-o colo sus, drept în fundul cerului. Cei trei regi porniră mai pe de vale și-o ajunseră. Dar leneșul acela de Ioan din Milan, care dormise prea mult, rămase în urma tuturor și, furios, ca să-i opriască, azvârli după ei cu toiagul. Pentru asta cei Trei Regi se mai numesc și Toiagul lui Ioan din Milan. Dar cea mai frumoasă dintre toate stelele, stăpână, i-a noastră, e Steaua Ciobanului, care ne luminează și în zorii zilei, când scoatem turma la pășune și seara, când o băgăm în țarc. Noi îi mai zicem și Magalona, frumoasa Magalona, care aleargă după

1) Sirius.

2) Pleiada.

Petre din Provanța ¹⁾ și se cunună cu dânsul la fiecare șapte ani.

— Cum, ciobane?.. Sunt și cununii de stele?...

— Da, stăpână, sunt.

Și în timp ce mă pregăteam să-i explic ce erau aceste cununii, simțiiu ceva fraged și fin apăsându-mi ușurel pe umăr. Era căpșorul ei, îngreuiat de somn, care se rezema de mine cu un foșnet drăgălaș de cordeluțe, de horbote și de păr mătăsos. Stete așa fără să se clintiască până în momentul când stelele cerului păliră, întunecate de ziua, care venia dinspre răsărit. Eu mă uitam la ea cum doarme, turburat puțin în adâncul ființei mele, dar ocrotit cu sfințenie de noaptea asta senină, care niciodată nu mi-a însuflat de cât gânduri curate. Imprejurul nostru stelele își urmau mersul lor tăcut, supuse, ca o turmă numeroasă, iar câteodată îmi închipuiam că una din stelele acestea, cea mai fină, cea mai strălucitoare, își perduse drumul și venise să se pue pe umărul meu, ca să doarmă...

¹⁾ Saturn.

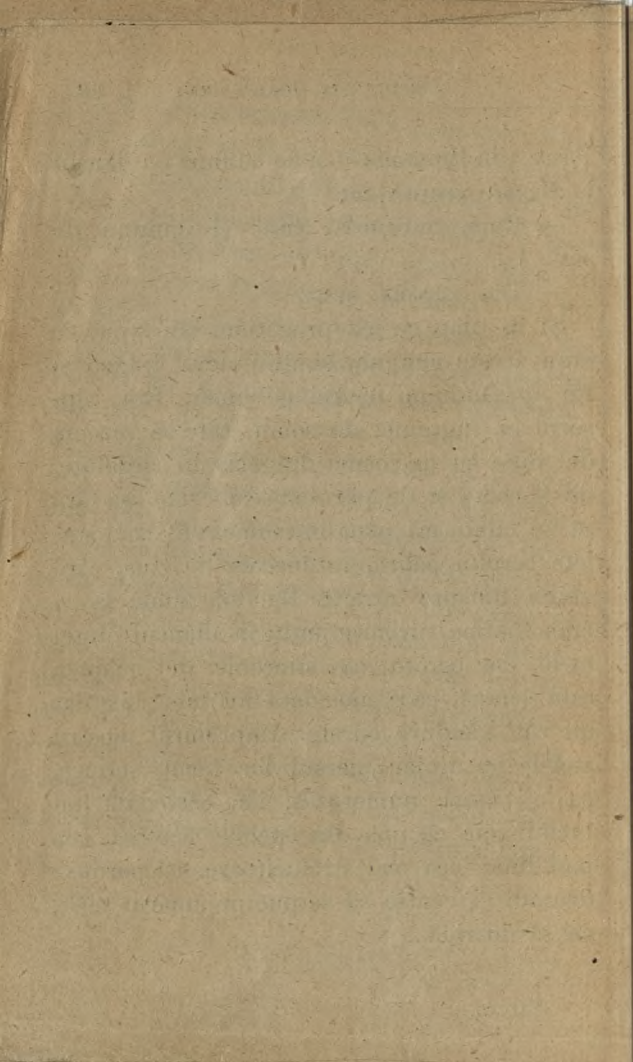
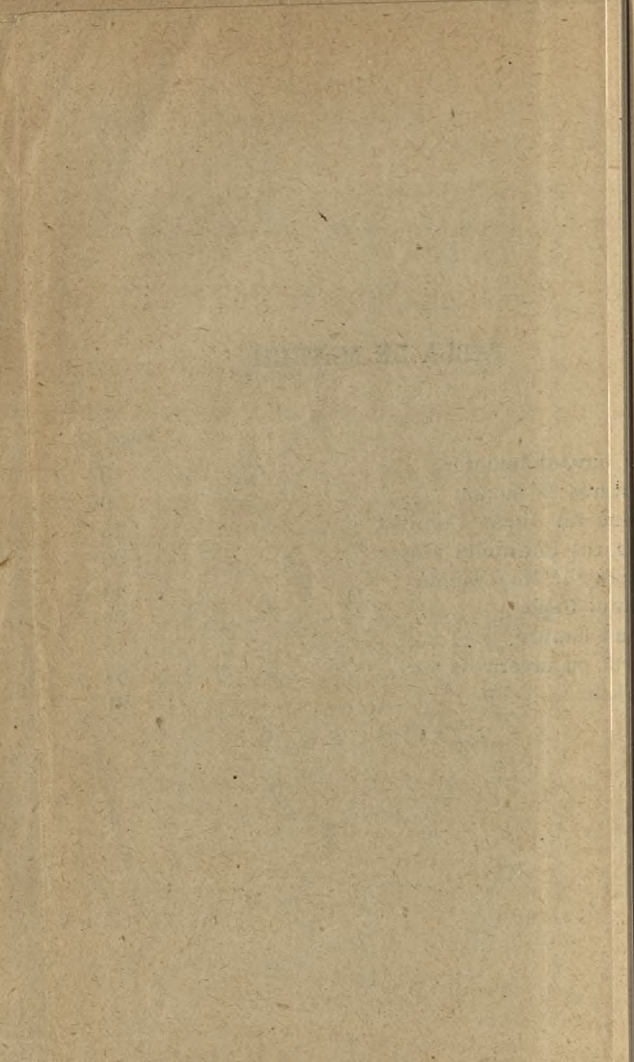

TABLA DE MATERII

	<u>Pag.</u>
Un cuvânt înainte	5
Mutarea la moară	9
Taina lui Jupân Cornilă	15
Elixirul Părintelui Goșer	26
Capra lui Moș Saghin	44
Asinul Papei	56
Două hanuri	75
Omul cu creerii de aur	83
Stelele	91

AUTORII CLASICI

Alecsandri V. — Poezii	1.50
— Teatru, vol. I	1.50
— Teatru, » II	1.50
— Teatru, » III	1.50
— Teatru, » IV	1.50
— Teatru, » V	1.50
— Proză	1.50
— Poezii populare ale Românilor	1.50
Aeșandrescu Gr. — Versuri și proză	1.50
Bălcescu N. — Istoria Românilor supt Mihai- Viteazul	150
Bolintineanu D. — Poezii	1.50
Creangă I. — Opere Complete	1.50
Eminescu M. — Geniu Pustiu	1.50
Eminescu M. — Poezii Postume	1.50
— Poezii	1.50
— Scrieri politice și literare	1.50
— Literatură populară	1.50
Filimon N. — Ciocoi vechi și noi	1.50
Ispirescu P. — Legende sau basmele Româ- nilor	1.50
Ispirescu P. — Poveștile unchiașului sfătos	1.50
Negruzzi C. — Proză	1.50
Odobescu Al. — Opere complete, vol. I	1.50
— Opere complete vol. II	1.50
Pann Anton. — Opere complete	1.50
V. Stamati, V. Cârlova, N. Nicoleanu. — Opere complete	1.50

Din autorii clasici se găsesc și în ediție de lucș, afară
de Geniu Pustiu, Poezii Postume și Poezii de Eminescu
cu prețul lei 3. — volumul.

Biblioteca Minervei

a 30 bani volumul

Cuprinzând atât opere datorite scriitorilor noștri celor mai de merit, precum și traduceri, după capodoperile străinătății.

Lipsa unei asemenea biblioteci, conștin
cios întocmită, și românește redactată
se simțea prea mult, ca publicul cititor
să mai poată aștepta.

Dacă «Bibliotecile» de până acum, întemeiate numai în vederea câștigului bănesc, și-au creat cititorii lor, cu atât mai mult avem încrederea că BIBLIOTECA MINERVEI, ale cărei scopuri sânt din cele mai curate, își va crea pe ai săi. Spre acest scop, BIBLIOTECA MINERVEI necruțând nici un sacrificiu:

VA APAREA LA DATE FIXE ȘI NESCHIMBATE, VA PUBLICA ADEVARATE LUCRARI DE MERIT, și nu va nesocoti nici una din cererile cititorilor săi.

Librăria editoare «MINERVA»
B-dul Academiei 3. — București.